

BESLUT
2025-06-18

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 14 april 2025

Saken

Omställningsstudiestöd,
arbetsomfattning och återkrav

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden beslutar att återkrav inte ska ske och avslår överklagandet i övrigt.

Överklagandenämndens beslut får enligt 47 § andra stycket i lagen om omställningsstudiestöd inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte, den 3 april 2024, om omställningsstudiestöd under perioden den 19 augusti 2024 – den 20 juni 2025 och den 11 augusti 2025 – den 17 april 2026. I sin ansökan uppgav NN att hon inte ska arbeta under studieperioden och att hon ansöker om omställningsstudiestöd för 60 procent av heltid, för den aktuella perioden.

NN inkom, den 20 november 2024, med en ändringsanmälan där hon ansökte om helt omställningsstudiestöd under perioden den 1 november 2024 – den 20 juni 2025.

CSN beviljade omställningsstudiestöd med helt stöd för vecka 47 – 52 år 2024 och vecka 1 – 25 år 2025. Av beslutets motivering framgår även att NN har fått studiemedel för en del av perioden hon ansöker för. Därför avslås ansökan för den delen av perioden som hon redan fått studiemedel för.

CSN skickade, den 24 mars 2025, ett informationsbrev till NN om regelverket kring omställningsstudiestöd samt arbete och inkomst.

NN meddelade den 4 april 2025 följande. Hon har varit aktiv i ett utvecklingsprojekt och erhöll för detta arbete en engångsersättning om 4 500 kronor exklusive moms, vilken hon fakturerade via sitt företag. Hon anser att denna ersättning inte bör

påverka nivån på omställningsstudiestödet och att hon därför inte behöver sänka sitt stöd till 75 procent.

CSN skickade ut en kommunikering till NN och meddelade bland annat följande. Eftersom NN har meddelat att hon har arbetat samtidigt som hon får omställningsstudiestöd, måste hon skicka in underlag från sin arbetsgivare som visar hur mycket hon har arbetat. Omfattningen av omställningsstudiestödet får tillsammans med omfattningen på arbete högst motsvara heltid.

NN lämnade in uppgifter till CSN och anförde i huvudsak följande. Hon har deltagit i ett ideellt projekt och, eftersom hon har tidigare studerat trädgårdsdesign, fick hon i uppdrag att ta fram en skiss på en planering inom projektet. Hon fakturerade arbetet via sitt företag. Detta är den enda inkomst från arbete som hon haft sedan studiestarten. Hon planerar inte att arbeta mer under studietiden. NN bifogade en faktura för 4,5 timmar fördelade på tre arbetstillfällen á 1,5 timmar, den 3 februari, 24 februari och 25 februari 2025.

CSN ändrade därefter beslutet och beviljade omställningsstudiestöd med 75 procent av helt stöd för vecka 47 – 25 år 2024 och 1 – 25, år 2025. CSN beslutade även om återkrav av omställningsstudiestöd med ett belopp om 32 676 kronor, exklusive ränta och expeditionsavgift, som betalats ut för vecka 47 – 52, år 2024 och vecka 1 – 12, år 2025 motsvarande mellanskillnaden mellan helt stöd och 75 procent av helt stöd. Av beslutets motivering framgår följande. En studerande som har ett förvärvsarbete under studietiden måste avstå från förvärvsarbetet under den tid och i den omfattning som omställningsstudiestödet ges. Till en sådan studerande får stöd därför lämnas i sådan omfattning att stödet och omfattningen av förvärvsarbetet tillsammans uppgår till högst heltid. Den som har helt omställningsstudiestöd får inte förvärvsarbeta alls under studietiden.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat följande. Hon deltar parallellt med sina studier i ett lokalt kultur- och utvecklingsprojekt på hemorten. I februari 2025 utförde hon ett begränsat uppdrag inom projektet och erhöll en engångsersättning på 4 500 kronor exklusive moms. Ersättningen motsvarade cirka 4,5 timmars arbete och anmäldes till CSN i april 2025. Hon menar att detta inte utgör ett arbete eller en anställning i arbetsrättslig eller ekonomisk mening, utan ett ideellt engagemang som pågått i två år. Enligt hennes uppfattning bör en engångsersättning på 4 500 kronor inte anses utgöra en ökning av arbetsomfattningen att det påverkar rätten till helt stöd enligt lagen. CSN har anfört att hon borde ha förstått att stödet betalats ut felaktigt. Enligt CSN:s beräkning motsvarade arbetsinsatsen om 0,362 procent av heltid under perioden vecka 47 år 2024 – vecka 25 år 2025. Hon anser att det är orimligt att förvänta sig att hon skulle ha förstått att en engångsersättning motsvarande i genomsnitt åtta minuter per vecka skulle påverka rätten till 100 procent stöd. Hon menar att det rör sig om en marginell aktivitet snarare än ett arbete som bör påverka rätten till omställningsstudiestöd. Hon framhåller också att hon självmant rapporterat ersättningen till CSN, vilket bör tolkas som ett tecken på öppenhet och god tro, snarare än ett brott mot upplysningsskyldigheten. Om CSN anser att ersättningen påverkar stödet begär hon att återkravet efterges med hänvisning till synnerliga skäl. Sammanfattningsvis anser hon att konsekvenserna av CSN:s beslut är oproportionerliga, ett återkrav på 32 676 kronor och en sänkning av

stödet till 75 procent under sju månader till följd av 4,5 timmars arbete. NN bifogade en projektplan och ett intyg från Kalmar läns museum.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet. CSN bifogade även ett yttrande och anförde i huvudsak följande. Omställningsstudiestödets storlek bestäms i förhållande till omfattningen av den studerandes studier och förvärvsarbete. Stöd får endast lämnas med vissa angivna delar av helt stöd, 75 procent av helt stöd, 60 procent av helt stöd, 50 procent av helt stöd, 40 procent av helt stöd eller 20 procent av helt stöd. En studerande som förvärvsarbetar under studietiden måste vidare avstå från förvärvsarbetet under den tid och i den omfattning som omställningsstudiestöd ges. En studerande får därför stöd i sådan omfattning att omställningsstudiestöd och omfattningen av förvärvsarbetet tillsammans uppgår till högst heltid. NN har ursprungligen ansökt om och beviljats omställningsstudiestöd på heltid under hela studieperioden. Eftersom NN har arbetat under studiestödsperioden har hon vid en genomsnittsberäkning dock endast rätt till omställningsstudiestöd med 75 procent av helt stöd. Hon har alltså fått för mycket omställningsstudiestöd utbetalt. Om en studerande har fått omställningsstudiestöd felaktigt eller med för högt belopp på grund av att han eller hon har förvärvsarbetat i en större omfattning än den som lagts till grund för beräkningen av stödet, ska det som betalats ut för mycket krävas tillbaka. Undantag kan göras om omfattningen av förvärvsarbetet endast varit ett fåtal timmar mer än den omfattning som beräkningen av beviljat omställningsstudiestöd baserats på (40 § lagen om omställningsstudiestöd och 40 § förordningen om omställningsstudiestöd). Av utredningen i det aktuella ärendet framgår att NN har beviljats omställningsstudiestöd med helt stöd, men har arbetat motsvarande 0,362 procent under studieperioden. NN angett att hon inte skulle arbeta alls under sin studietid, men trots det arbetat 1,5 timmar vid tre tillfällen under februari 2025. NN har anmält arbetad tid till CSN först den 4 april 2025. CSN anser att ett arbete som motsvarar 0,362 procent under studieperioden inte kan anses vara arbete med ett fåtal timmar som medför att det som betalats ut med för högt belopp inte ska krävas tillbaka. Eftersom NN har fått för mycket omställningsstudiestöd utbetalt finns det alltså grund för återkrav av motsvarande belopp. Återkrav kan efterges om det finns synnerliga skäl. CSN anser emellertid att omständigheterna i ärendet inte är sådana som medför att det föreligger synnerliga skäl att efterge återkravet. Överklagandet bör därför avslås.

NN har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter med anledning av CSN:s yttrande och har då anfört i huvudsak följande, utöver vad hon tidigare anfört. CSN:s beräkning visar att hennes arbetsinsats motsvarar 0,362 procent av heltid, vilket hon menar är en mycket låg omfattning. Hon anser därför att det är skäligen orimligt att hon skulle ha blivit överkompenserad. Hon hänvisar till förarbetena till 6 § lagen om omställningsstudiestöd och understryker att arvodet var högst symboliskt och inget som bidrog till någon förbättrad ekonomi för henne. Vidare begär hon att CSN ska efterge återkravet med hänvisning till 40 § lagen om omställningsstudie-stöd. Under den studietid hon beviljats stöd kommer hon att ha studerat 1 240 timmar, arbetat ideellt inom projektet ca 21 timmar varar 4,5 timmar var avlönade. Hon menar att 4,5 timmar i relation till 1 240 timmar bör betraktas som fåtal timmar.

Överklagandenämnden har därefter inhämtat ett tilläggsyttrande från CSN, genom dess rättsavdelning, av vilket det i huvudsak framgår följande. Rätten till omställningsstudiestöd för en studerande som förvärvsarbetar i olika omfattning under olika delar av en studiestödsperiod ska beräknas utifrån arbetets genomsnittliga omfattning under denna period. Om den studerande som en följd av en sådan beräkning har fått omställningsstudiestöd felaktigt eller med för högt belopp, ska det som betalats ut för mycket krävas tillbaka. Stödet ska dock inte återkrävas om omfattningen av arbetet endast varit ett fåtal timmar mer. I förarbetena anges att belopp som betalats ut felaktigt på grund av arbete i begränsad omfattning under samma tid och omfattning som studier med omställningsstudiestöd bedrivs, inte bör krävas tillbaka. Arbetets omfattning bör således sättas i relation till den period och omfattning som den studerande har beviljats studiestöd för. Utifrån hur regelverket är utformat anser CSN vidare att bedömningen av huruvida den studerande arbetat ett fåtal timmar mer ska göras i förhållande till det återkrav som har beräknats. Återkrav beräknas utifrån respektive studiestödsperiod, och bedömningen av om det rör sig om ett fåtal timmar bör således utgå från samma period. En annan tillämpning skulle kunna medföra att en studerande som endast arbetat ett fåtal timmar under en studiestödsperiod, ändå får återkrav under denna period pga. att denne arbetat i högre omfattning under en annan studiestödsperiod. NN har sökt omställningsstudiestöd med helt stöd för studier vid yrkeshögskolan under en studieperiod som sträcker sig från den 19 augusti 2024 – 20 juni 2025. Hennes studiestödsperiod, tid med omställningsstudiestöd, utgörs dock av perioden den 18 november 2024 till och med den 20 juni 2025. Hon har arbetat under studiestödsperioden, vilket innebär att hon har fått omställningsstudiestöd felaktigt med ett för högt belopp. ÖKS har i ett vägledande avgörande fastställt att ordalydelsen om ett fåtal timmar måste bedömas i relation till vad sökanden angett om arbetet i sin ansökan, arbetets omfattning samt studieperiodens omfattning. Nämnden konstaterade vidare att arbete på 16 timmar, motsvarade ett genomsnitt på 1,9 procent, inte kunde anses vara ett fåtal timmar för den som angett att han eller hon inte ska arbeta alls. NN har arbetat 4,5 timmar vid ett tillfälle, vilket i hennes fall innebär att hon har arbetat i en genomsnittlig omfattning om 0,36 procent under den aktuella studiestödsperioden. CSN anser att det är en mycket låg andel arbete som endast motsvarar enstaka timmar. CSN anser således att de timmarna hennes fall bör anses vara arbete under ett så fåtal timmar som medför att det som betalats ut med för högt belopp inte ska krävas tillbaka. Att NN i sin ansökan har uppgett att hon inte kommer att arbeta alls under studiestödsperioden förändrar inte den bedömningen. Överklagandet bör således bifallas i den del det avser återkrav av omställningsstudiestöd. I övrigt ska överklagandet avslås.

NN har beretts möjlighet att lämna synpunkter med anledning av CSN:s tilläggsyttrande, men har inte hörts av.

Författningsbestämmelser

Av 17 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd framgår följande. Omställningsstudiestödets storlek bestäms i förhållande till omfattningen av den studerandes studier och förvärvsarbete. Omställningsstudiestöd lämnas med

1. helt stöd vid studier på minst heltid,

2. 75 procent av helt stöd vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid,
3. 60 procent av helt stöd vid studier på minst 60 procent men mindre än 75 procent av heltid,
4. 50 procent av helt stöd vid studier på minst 50 procent men mindre än 60 procent av heltid,
5. 40 procent av helt stöd vid studier på minst 40 procent men mindre än 50 procent av heltid, och
6. 20 procent av helt stöd vid studier på minst 20 procent men mindre än 40 procent av heltid.

En studerande som har ett förvärvsarbete under studietiden måste avstå från förvärvsarbetet under den tid och i den omfattning som omställningsstudiestöd ges. Till en sådan studerande får stöd därför lämnas i sådan omfattning att stödet enligt första stycket och omfattningen av förvärvsarbetet tillsammans uppgår till högst heltid.

Av 39 § lagen om omställningsstudiestöd framgår följande. En studerande som har beviljats omställningsstudiestöd ska till Centrala studiestödsnämnden anmäla en sådan ändring av sina förhållanden som har betydelse för att få omställningsstudiestöd eller för stödets storlek.

Av 40 § lagen om omställningsstudiestöd framgår följande. Om en studerande har fått omställningsstudiestöd felaktigt eller med för högt belopp på grund av att han eller hon har förvärvsarbetat i en större omfattning än den som lagts till grund för beräkningen av stödet, ska det som betalats ut för mycket krävas tillbaka.

Om någon i annat fall än som avses i första stycket genom oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra sin uppgifts- och anmälningsskyldighet eller på något annat sätt har orsakat att omställningsstudiestöd lämnats felaktigt eller med för högt belopp, ska det som betalats ut för mycket krävas tillbaka. Detsamma gäller om någon på annat sätt fått stöd felaktigt eller med för högt belopp och insett eller borde ha insett detta.

Om det finns synnerliga skäl, får ett krav på återbetalning enligt första eller andra stycket helt eller delvis avstås.

Av 40 § förordningen (2022:857) om omställningsstudiestöd framgår följande. Med undantag från det som anges i 40 § första stycket lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd ska omställningsstudiestöd som betalats ut med för högt belopp på grund av att omfattningen av förvärvsarbetet varit större än den som legat till grund för beräkningen av stödet enligt 17 § samma lag inte återkrävas om omfattningen endast varit ett fåtal timmar mer.

Av 6 kap. 2 § CSNFS 2022:5 framgår följande. För en studerande som förvärvsarbetar i olika omfattning under olika delar av en studiestödsperiod beräknas rätten till omställningsstudiestöd enligt 17 § andra stycket lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd utifrån arbetets genomsnittliga omfattning under denna period.

Överklagandenämndens bedömning

Den fråga som ska prövas i ärendet gäller samordning mellan förvärvsarbete och omställningsstudiestöd samt återkrav av omställningsstudiestöd.

I ärendet är klarlagt att NN har sökt och beviljats omställningsstudiestöd med helt stöd, men att hon har arbetat motsvarande 0,362 procent under studieperioden, vecka 47, 2024 – vecka 25, år 2025.

Överklagandenämnden konstaterar att enligt 17 § lagen om omställningsstudiestöd lämnas omställningsstudiestöd med helt stöd, 75 procent av helt stöd, 60 procent av helt stöd, 50 procent av helt stöd, 40 procent av helt stöd samt 20 procent av helt stöd, och att något undantag till denna författningsbestämmelse inte finns. För att kunna bedöma med vilken procent omställningsstöd kan beviljas för den som samtidigt arbetar ska en genomsnittsberekening för studieperioden ske med stöd av CSN:s föreskrift i 6 kap. 2 § CSNFS 2022:5. Något utrymme för en annan beräkningsmodell finns inte (jämför Överklagandenämndens avgörande dnr 2024-04839).

NN, som sökt omställningsstudiestöd för hela studiestödsperioden, har arbetat i sådan omfattning under studieperioden att hon vid en genomsnittsberekening, endast kan beviljas omställningsstudiestöd på nivån med 75 procent av helt stöd. Hon har därför inte rätt till omställningsstudiestöd i större omfattning än vad CSN har beslutat för perioden vecka 47 år 2024 – vecka 25 år 2025.

NN har därmed också för perioden vecka 47 år 2024 – vecka 25 år 2025 fått omställningsstudiestöd med för högt belopp, eftersom hon förvärvsarbetat i högre grad än vad som lagts till grund för beräkningen av stödet. Frågan är då om det omställningsstudiestöd som betalats ut med för högt belopp ska återkrävas.

Av förarbetena till 40 § lagen om omställningsstudiestöd (prop. 2021/22:176 s. 246) framgår bland annat följande. "Omställningsstudiestödet har inte någon behovsprövning gentemot egen inkomst på samma sätt som till exempel finns i studiemedelssystemet (5 kap. 1 § första stycket studiestödslagen). Därmed är den enskilt viktigaste grunden för återkrav inom studiemedelssystemet, att studerande har haft inkomster över inkomstgränserna, inte aktuell inom omställningsstudiestödet. I stället bedömer regeringen det lämpligast att det införs en återkravs bestämmelse med innebörden att en studerande som har fått omställningsstudiestöd felaktigt eller med för högt belopp på grund av att han eller hon under studietiden har förvärvsarbetat i en större omfattning än den omfattning som lagts till grund för beräkningen av omställningsstudiestöd, kan få återkrav. Ett fåtal timmars extra arbete kommer i praktiken att kunna innebära att rätten till omställningsstudiestöd förändras på ett betydande sätt. Det kan till exempel vara svårt för en enskild stödmottagare att i vissa fall veta på förhand exakt hur mycket arbete som kommer att bli aktuellt under studietiden. Återkrav bör därför inte vara aktuellt för den som enbart arbetat ett fåtal timmar mer än han eller hon tidigare har anmält till CSN. Belopp som betalats ut felaktigt på grund av arbete i begränsad omfattning under

samma tid och omfattning som studier med omställningsstudiestöd bedrivs, bör inte krävas tillbaka”.

I författningskommentaren till 40 § lagen om omställningsstudiestöd, prop. 2021/22:176 sid. 503 anges följande. ”Första stycket innehåller en bestämmelse om att omställningsstudiestöd ska återkrävas om den studerande har fått stöd felaktigt eller med för högt belopp på grund av att han eller hon har arbetat i en större omfattning än den omfattning som lagts till grund för beräkningen av stödet enligt 17 §. Någon prövning av om den studerande har orsakat eller haft insikt om den felaktiga utbetalningen ska inte göras.”

Det finns således inget utrymme för god tro eller liknande när det gäller återkrav på grund av att någon arbetat i högre omfattning än vad som angivits i ansökan. Det finns dock möjlighet att inte återkräva för mycket utbetalt omställningsstudiestöd om den studerande endast arbetat ett fåtal timmar under studieperioden.

Överklagandenämnden har i vägledande avgörande, dnr 2024-01367, uttalat följande. Begreppet ett fåtal timmar bör avse förvärvsarbete med en andel som endast motsvarar enstaka arbetade timmar under en studieperiod. Vid bedömningen av om den studerande endast arbetat ett fåtal timmar mer än vad som lagts till grund för rätten till stödet så måste ordalydelsen om ett fåtal timmar bedömas i relation till vad sökanden angett om arbetet i sin ansökan, arbetets omfattning samt studieperiodens omfattning.

NN har angett i sin ansökan att hon inte ska arbeta alls. I en sådan situation har Överklagandenämnden i ovan angivna avgörande, 2024-01367, bedömt att utrymmet för att underlåta återkrav, på grund av att någon endast arbetat ett fåtal timmar mer än vad han eller hon angett i ansökan, är mer begränsat än om den studerande både arbetat och uppburit omställningsstudiestöd på deltid.

Överklagandenämnden bedömer ändå i det här fallet att NN:s arbete om totalt 4,5 timmar fördelade på tre tillfällen á 1,5 timmar under en relativt lång studieperiod, vilket vid en genomsnittsberäkning över hela perioden endast motsvarar 0,362 procent, får anses vara ett fåtal timmar. NN ska därför i enlighet med 40 § första stycket lagen om omställningsstudiestöd inte vara återbetalningsskyldig för det som betalats ut för mycket och återkrav ska därför inte ske.

Överklagandet ska därmed bifallas i den del det avser återkrav samt avslås i övrigt.

Beslutet har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Olof Edling, Staffan Ingmanson, Jessica Levin, Jonathan Sjölander, Helena Söderberg och Jenny Twana.

Föredragande: Anna Semenko

Kopia till CSN och CSN:s rättsavdelning